

Sławomir Pawlak

**NOWE STANOWISKO SERADELI DROBNEJ
ORNITHOPUS PERPUSILLUS L.
W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM (CENTRALNA POLSKA)**

**The new locality of *Ornithopus perpusillus* L. in Łódź province
(central Poland)**

Ornithopus perpusillus to gatunek rośliny jednorocznej, rzadko krótkowiecznej byliny, z rodziny bobowatych, o pędach pokładających się, wysokości 5-30 (50) cm, rzadko owłosiona. Posiada liście nieparzysto-pierzastodzielne, z 7-12 parami listków. Listki 3-5 (6) mm długości 1-3 mm szerokości, rzadko owłosione. Kwiaty po kilka w baldachach, z szypułką baldacha ± długości pierzastej podsadki lub krótszą. Ząbi kielicha ± 3x krótsze od rurki. Korona biaława, 4-5 mm długości; szypułki kwiatów 3-4 mm długości, krótsze od przysadek. Żągielek biały z czerwono-fioletowymi żyłkami, skrzydełka o zacerwienionym brzegu, łódeczka żółtobiała. Strąk 15-20 mm długości, 1,5-1,8 mm szerokości, nieco wygięty, przewężisty, 3-7 członowy; krótko filcowato owłosiony. Kwitnie w okresie maj-lipiec-(październik). Środowiskiem występowania są tereny odkryte, głównie na wrzosowiskach i w świetlistych borach sosnowych, na glebach suchych, lekkich, piaszczystych, żwirowych (www.atlas-roslin.pl).

Obszarem występowania gatunku jest Europa Zachodnia i Środkowa, ponadto Wyspy Kanaryjskie, Madera i Azory oraz wybrzeże śródziemnomorskie Algierii. Wschodnia granica zasięgu przebiega przez południową Szwecję, zachodnią Polskę, południowe Niemcy i północne Włochy. Jako zawlekany stwierdzony był w Europie Wschodniej: w Rosji, Ukrainie, Rumunii, a nawet Gruzji. Introdukowany m.in. do Ameryki Północnej i Australii.

W Polsce dość często występuje w części północno-zachodniej, w pozostałej części zachodniej kraju jest rzadki (Zajac i Zajac 2001), z tego też względu umieszczono go na regionalnych czerwonych listach: dolnośląskiej w kategorii gatunków słabo zagrożonych (LC) (Kącki et al. 2003) oraz opolskiej (Nowak et al. 2008) i wielkopolskiej (Jackowski et al. 2007) w kategorii gatunek narażony (VU).

Do niedawna gatunek ten nie był wykazywany z terenu województwa łódzkiego (Zajac i Zajac 2001) i z tego względu nie był ujęty na czerwonej liście i w czerwonej księdze roślin naczyniowych tego regionu (Jakubowska-Garbara i Kucharski 1999, 2012). Dopiero w roku 2015 w południowo-zachodniej części województwa na terenie powiatu wierszowskiego koło miejscowości Radostów Drugi (ATPOL: CE38) wykryto pierwsze stanowisko znajdujące się na nasłonecznionej skarpie drogi (Pawlak 2016).

W trakcie dalszych badań prowadzonych na terenie powiatu wierszowskiego w dniu 30 IX 2021 roku wykryto, a w dniach 7 X i 23 XI 2021 roku, a następnie 18 II, 17 V i 30 IX 2022 roku prowadzono kolejne obserwacje na nowo wykrytym stanowisku:

ATPOL: CE38, Józefów gm. Czastary, pow. wierszowski (współrzędne geograficzne: N 51°16'34,62" E 18°19'14,31"), oddział 883 wydzielenie d i g, Leśnictwo Czastary, nadleśnictwo Przedborów, kilkaset kęp, w tym z pędami kwitnącymi (fot. 1), na powierzchni ok. 3 arów rozległego zrębu graniczącego z borem sosnowym, powstałego w roku 2019 po wycięciu drzewostanu na siedlisku lasu mieszanego świeżego; w 2021 r. odnowionego przez posadzenie sadzonek sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris* i brzozy brodawkowatej *Betula pendula* (fot. 2).

Nowe stanowisko jest przykładem stwierdzenia gatunku na podłożu odsłoniętym, którego powierzchnia została niedawno zaburzona, poprzez przeoranie zrębu w trakcie przygotowania

Fot. 1. Seradela drobna *Ornithopus perpusillus*, Józefów (fot. S. Pawlak, 17.05.2022).
Photo 1. *Ornithopus perpusillus*, Józefów (photo by S. Pawlak, 17 May 2022).

Fot. 2. Zrąb koło Józefowa - siedlisko występowania seradeli drobnej *Ornithopus perpusillus* (fot. S. Pawlak, 30.10.2021).

Photo 2. Clearcut near Józefów - habitat of *Ornithopus perpusillus* occurrence (photo by S. Pawlak, 30.10.2021).

do wsadzenia sadzonek młodych drzewek. Seradela drobna występowała tu jako roślina pionierska.

W roku 2022 na stanowisku gatunku zauważono postępujący proces zarastania zrębu w porównaniu do stopnia pokrycia roślinnością z poprzedniego sezonu. Przyczyniało się do tego szybkie i licznie rozrastanie się roślinności trawiastej *Poaceae* i jeżyn *Rubus* oraz roślin zielnych takich jak przetacznik leśny *Veronica officinalis*, jastrzębiec kosmaczek *Pilosella officinarum*, dziurawiec zwyczajny *Hypericum perforatum*, dziurawiec rozesłany *H. humifusum*, a nawet stwierdzono skupisko naparstnicy purpurowej *Digitalis purpurea*. Spowodowało to znaczne zmniejszenie się odsłoniętej powierzchni podłoża zajmowanego przez seradelę drobną. Można więc przypuszczać, iż z tego powodu w kolejnych latach stanowisko to może być zagrożone. Niemniej stwierdzenie drugiego stanowiska gatunku w tej części województwa łódzkiego w stosunkowo niewielkiej odległości od poprzednio wykrytego w rejonie Radostowa Drugiego (ok. 6 km) oraz powszechność występowania na tym obszarze kompleksów leśnych z licznymi borami sosnowymi z niedawno wykonanymi zrębami, to jest z potencjalnymi środowiskami występowania tego gatunku, motywuje do poszukiwań nowych stanowisk na tym terenie.

Składam podziękowania za udzieloną pomoc w zbieraniu informacji o stanowisku gatunku leśniczemu Leśnictwa Czastary Panu Piotrowi Sułkowskiemu.

LITERATURA

- JACKOWIAK B., CELKA Z., CHMIEL J., LATOWSKI K., ŻUKOWSKI W. 2007. Red list of vascular flora of Wielkopolska (Poland). Biodiv. Res. Conserv. 5-8: 95-127.
- JAKUBOWSKA-GARBARA J., KUCHARSKI L. 1999. Ginące i zagrożone gatunki flory naczyniowej zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych Polski Środkowej. Fragm. Flor. et Geobot. - Ser. Polonica 6: 55-74.
- JAKUBOWSKA-GARBARA J., KUCHARSKI L. 2012. Czerwona księga roślin województwa łódzkiego. Ogród Botaniczny w Łodzi, Uniwersytet Łódzki, Łódź.
- KĄCKI Z., DAJDOK Z., SZCZEŚNIAK E. 2003. Czerwona lista roślin naczyniowych Dolnego Śląska. KĄCKI Z. (Ed.). Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska. Uniwersytet Wrocławski, Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „Pro Natura”.
- NOWAK A., NOWAK S., SPAŁEK K. 2008. Red list of vascular plants od Opole Province 2008. Opol. Scient. Soc. Nature Journal 41: 141-158.
- PAWLAK S. 2016. Chronione i zagrożone gatunki roślin naczyniowych okolic Wieruszowa (Nizina Południow Wielkopolska). Chronimy Przyr. Ojcz. 72, 6: 411-425.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (Eds.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków.
- Atlas roślin Polski. Atlas of vascular plants of Poland. Dostęp 16.02.2023). [www.atlas-roslin.pl].

Summary

In the years 2021 and 2022 observations were carried out in the south-western part of Łódź Voivodeship, at the newly discovered *Ornithopus perpusillus* site located near Józefów, Czastary commune, Wieruszów district (N 51°16'34,62" E 18°19'14,31"), branches 883 d and g of Czastary Forest District, Przedborów Forestry Commission (ATPOL: CE38). Several hundred tufts, including those with flowering shoots, were found on the site (photo. 1), occurring on an area of approx. 3 acres of extensive clear-cut with *Pinus sylvestris* and *Betula pendula* planting, which bordered a pine forest (photo. 2).

Adres autora / Author's address:

Sławomir Pawlak
98-400 Wieruszów, ul. Konopnickiej 15
e-mail: slawieru@interia.pl